

Modet viktigt för tidiga modernister

Det brukar sägas att blandningen av högt och lågt, av finkultur och populärkultur, är något som utmärker postmodernismen. (Ni har väl inte glömt den?) Kan så vara, men något helt nytt är det inte.

På väg mot det moderna genombrottet var gränsdragningen inte särskilt tydlig mellan de kulturella nivåerna, om man ens kan tala om sådana.

Under romantiken kunde poeter som Byron nå status av popstjärna och romanen var den stora populära litteraturformen under hela 1800-talet, något man läste som följetong i tidningar och tidskrifter innan den hamnade mellan bokpärmar.

Och modet. Inte var det sena tiders ungdomskultur som först gjorde klädstilarna till en viktig uttrycksform. Snobbismen är en gammal företeelse och noggrannhet med modeattributen har varit vanligt förekommande genom historien.

Dandyn Baudelaire

En av de främsta litterära dandyerna under förrföra seklet var Baudelaire, som minns inte flanerade på stan hur som helst. Rätt färg på kravatten och skjortan, inga säckiga brallor inte. Han tog kläderna på så stort all-

var att han satte sina åsikter om elegans på pränt och själv kunde han ses i sina kvarter på Ile St Louis i rosa handskar, röd halsduk och svart rock, flanerande i en säregen struttande gångstil enligt samtida observatörer.

Nu var Paris vid mitten av 1800-talet en modernare stad än de flesta andra och det var här modet fick sin huvudstad, som bekant. Redan i början av seklet kunde den modemedvetna strosa i gallerier och passager, de övertäckta butiksgatorna som blev det framväxande urbana borgerskapets offentliga rum par excellence.

Staden blev en scen

Under andra halvan av 1800-talet gjorde baron Haussmanns väldiga ombyggnadsprojekt hela staden till en scen. Det blev möjligt att ströva på breda trottoarer, sitta på eleganta kaféer och shoppa i de nya varuhusen, de moderna basarerna.

I detta nya Paris kände sig Baudelaire inte helt hemma, men ändå hörde han kanske till det i en grad som han inte själv insåg. Modet, det nya urbana livet och det konstnärliga avantgardet var intimt sammankop-

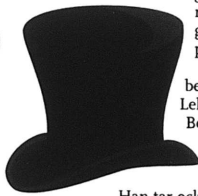

Kravatten var oundgänglig för författaren och dandyen Charles Baudelaire.

Mode och modernitet

Tigersprung
Ulrich Lehmann
MIT Press, 2001

"Många av de litterära lejonerna ägnade modet nästan lika stort allvar som poesin"

Tigersprung. Det andra kejsardömet Paris har lockat många utlokare under senare decennier. Inte minst efter utgivningen av Walter Benjamins ofullbordade *Passagearbete*, där modet återkommer som ett bärande element, har denna tid blivit närmast mode bland kulturvetare av skiftande slag.

När Benjamin samlade sina citat på Bibliothèque Nationale under mellankrigstiden var Paris redan modernismens huvudstad. Inte ens då hölls det populära och det högragna isär. Jazzen gav rytm och de litterära avantgardisterna sökte efter det primitiva.

Den historien har andra beskrivit utförligare, men Lehmann finner sin hjälte Benjamin i detta parisiska vimmel. Tillsammans med denne gör han sitt tigersprung tillbaka i historien.

Han tar också hjälp av en annan tysk tänkare, Georg Simmel, för att uttröna modets roll för det moderna. Med sådana kompanjoner kan man ju inte gå helt vilse och färden blir sällsam.

Redan i det Paris som ännu inte nått fram till det moderna kan man skönja en del som inte gått ur mode. Viljan att chockera bor-

lat. Detta skulle ge Paris sin prägel och influera även andra staders liv.

Baudelaire var inte den enda av de litterära lejonerna som ägnade modet nästan lika stort allvar som poesin.

Hans vän och poetkollega Gautier skrev till och med en hel bok i ämnet och Mallarmé redigerade en modetidsskrift, *La dernière mode*, där han själv bidrog med texter om det senaste. Möjligen var hans näsa för vad som gällde inte så bra, eftersom tidskriften försvann efter kort tid, men ännu på ålderns höst mindes den forna redaktören de ljusblå häftena med minst lika stor kärlek som sina lyriska prestationer.

Ett tigersprung

Det är knappast det senaste som slummat till den i Storbritannien verksam kulturforskaren Ulrich Lehmann nu har tagit med och modernitet till ämne för en omfattande undersökning betitlad

gerskapet förstas. Vad vore ett konstnärligt liv utan den drivkraften?

Baudelaire lyckades rätt bra med sina *Ondska blommor* (*Les fleurs du mal*), dikterna som ledde till ätal och till en position som den främste av århundradets lyriker. Hans klädstil väckte väl knappast lika mycket uppseende, men den ingick som en betydelsefull del i identitetsskapandet för den medvetne intellektuelle. Så ock i dag. Och rocken, den var svart. Denna färg har aldrig blivit modern för avantgardister och bohemer. Tänk er Sartre i gladrandig tröja. Hur kul färger punkarna än hade i håret så var jeansen svarta.

Hatten försvann med modernismen

Hög hatt däremot ser man sällan på dagens poeter och posörer. Den bar man tills sekelskiftet släppte fram modernismens 1900-tal, men absolut inte längre. Redan vid "fin de siècle" började det se lite urmodigt ut och den som satt vid ett kafébord med den svarta stormhatten bredvid sig var en man ur det förflutna.

Monokeln klarade sig lite längre. Dadaisterna kunde rentav klämma fast en, men kanske inte på fullt dandyallvar.

Lehmann tar sina tigersprung med grace och visst finns det något modernt i hans benjaminiserade parisiska 1800-tal, men vad gör det? Vad skulle det vara för fel på att följa modet? Det är ju få förutnat att få vara med och sätta trenderna.

KARL STEINICK

TV i kväll onsdag 5 decemb

SVT1	18.00-19.00 Bolibompa	22.05 Aktuellt
	18.00 Molly (R)	22.10 Debatt
	18.05 Tusen och en värld	23.10 Lotto med Vikinglotto
	18.15 Julkalendern: Kaspar i Nuddadalen (R)	23.15 Mannen från U.N.C.L.E.
	18.30 Kannan	0.05-1.05 Nobelpriset 2000
	19.00 Säsongsavslutning: Rea	1.45 Nobelpristagare 2001 (R)
	19.30 Rapport	
	20.00 Djursjukhuset	TV3
	20.30 Mitt i naturen	18.50 TV3 Direkt
	21.00 Otröligt Antikt	19.00 Nanny
	21.30 Film: Havanna. Amerikansk drama från 1990.	19.30 Sabrina - tonårshäxan
	23.50 Rapport	20.00 Förhäxad
	0.00 Kulturyheterna (R)	20.55 TV3 Direkt
	0.10 För kärleks skull	21.00 Sex and the city
	0.35-2.35 Nyheter från SVT24	21.35 Fotboll
		23.00 TV3 Direkt
		23.10 TV3 Sport
		23.20 Seinfeld
		23.50 Våra värsta år
		0.20 En skruv lös (R)
		0.50 Walker Texas Ranger
		1.45 Förhäxad (R)
		2.40 Baywatch (R)
		3.35-4.30 På heder och samvete (R)
SVT2	18.00 Aktuellt	
	18.15 Go'kväll	
	18.55 Lottodragningen	
	19.10 Kulturyheterna	
	19.10 Regionala nyheter	
	19.30 Känsligt läge	
	20.00 Dokumentären: I främmande land	
	21.00 Aktuellt	
	21.30 A-ekonomi	
	21.40 Regionala nyheter	
	21.50 Sportnytt	
		TV4
		18.10-19.00 Nyheter
		18.10 Lokala nyheter
		18.25 Vädret
		18.30 Nyheterna
		18.50 Ekonominyheterna